

Claudiu T. Arieșan

Surâsul înlăcrimat sau hermeneutica poeticii sacre

O durată literară dedicată credinței, spiritului și culturii de aleasă calitate, precum cea a lui Ticu Leontescu, marcată de volume elaborate în mai multe specii poetice, pare firesc să o (re)citim cu reverență și bucurie. Pentru că puțini autori contemporani izbutesc să înobileze cu amprenta lor creatoare un întreg areal geografic, cu rezultate îndeobște recunoscute ca remarcabile.

Scrisul este cu siguranță un dat și o vocație, un har cultivat cu osârdie și responsabilitate, cu "teamă și cutremur" în fața creației dar mai ales a Creatorului pentru scriitorul florilegiilor *Răstignită iubirea* (2004), *Plâns transfigurat* (2005), *Crăciunul în haiku* (2005), *Iașii în... haiku* (2007), *E toamnă în Eden* (2008) și al densei antologii de autor *Crucea – răscruce* din 2010. Luând lucrurile pe rând și respectându-le rosturile întemeietoare, cum face și poetul nostru în construcțiile elaborate poetice oferite cititorului avizat de pretutindeni, toate sunt mai întâi strânse în cărți frumoase, delicat orânduite, consistente în desfășurările lor intelectuale și spirituale. Ele sunt, nu mai puțin, cărți luminoase, unde referințele biblice dragi acestui stihuitor creștin apar bine topite în textura poetică. Și, mai rar în zilele din urmă, sunt cicluri impecabil scrise, armonioase și calde în toate încheieturile lor constitutive, înțelepte dar nu plecticoase, morale în miezul lor structural, dar defel ostentativ-moralizatoare. Construcții euritmice precum în vremile de aur ale inspirației literare, făcute nu doar să placă ci să și edifice suflete și să dăinuiasă, firesc, peste timpuri și veac.

Tematica poemelor e multiformă dar unită de fire logice, uneori rețeaua minții scriitorului aleargă mai repede decât atenția neapărat distributivă a cititorului, dar întotdeauna limpezimea exprimării și profunzimea gândului justifică și răsplătește lectura acestor versuri spiritualizate, coborâte din cea mai perenă specie a gnomicului sacru. Așa se explică și sursele de inspirație și modelele recunoscute ce i-au șlefuit personalitatea artistică și pot fi orânduite binar: innurile pindarice și cursurile de ebraică ale traducătorului lui Pindar în românește, bardul transilvan Ioan Alexandru, la rândul-i promotor și protagonist major al imnelor în literatura autohtonă, Școala de Artă din Timișoara și Institutul Teologic bucureștean absolvite cu egală pasiune, cucernica lirică a lui Traian Dorz și teologumenele adâncite ale Părintelui Dumitru Stăniloae, originile moldave și enculturarea banatică, tonurile populare și referințele livrești, pasiunea egală pentru seva sculpturilor brâncușiene și verva coloristică a pânzelor lui Corneliu Baba.

Un om religios nu devine automat scriitor dacă își expune trăirile metafizice, după cum nici un simplu poet nu poate ajunge peste noapte inițiat în marile taine ale universului de credință. Cele două aspecte trebuie să coexiste natural în străfundul ființei respective și împreună să crească întru buna dezvoltare a puterii duhovnicești și a capacităților estetice ale aceluiași, precum animus și anima din rafinata parabolă a ilustrului creator creștin Paul Claudel. Din fericire Ticu Leontescu a știut să cumpănească bine acest mariaj mereu problematic și tensionat dintre psyche și tymos, dintre partea materialnică și cea duhovnicească a făpturii sale creative iar

rezultatele se strevăd cu limpezime în distincția empatică a prezenței sale umane, precum și în roadele bine coapte ale sporului său literar.

Cum însuși proclamă și îndeamnă acest scriitor adevărat, dedat cultului și culturii deopotrivă: "Propun, să nu ne mai certăm/cum că ne-am iubi/ba prea mult, ba prea puțin./Indiferent cât, cearta-i ucigaș venin./Vrând să-nvrăjbească, să despartă./Iar înțelegerea e o artă". După cum e o artă și compunerea corectă și unificarea "contrariilor" după ilustrul model instituit de episcopul din Brixen-ul tirolez Nicolaus Cusanus. "Doamne./când dorim prea multă faimă./vrem-nu-vrem./ toți în preajmă ne... defaimă./Cu multă «grație»/cădem în marea... dizgrație".

Concizia caligrafică și filocalia apofatică sunt meritele de seamă ale poeticii autorului nostru, în compuneri absolut memorabile, cu ecouri din marii lirici ai țării ca "Fă-mă Doamne./fulg de nea,/să ning spre-mpărăția Ta" ori "Doamne./dă-mi un cuvânt./Sau două-trei./ Sau câte Tu vrei".

Cel mai mult ne-a mers însă în inima minții poemul *Răs divin*, care concentrează o întreagă filozofie și teologie a comicului, domeniu ce ne preocupă de bune decenii și care, iată, își găsește o mirifică ilustrare în crâmpiele versificate compuse de Ticu Leontescu: "A râde, ca un nebun./deșănțat, ne-ntemeiat./la ce bun? Păcat./A nu râde, dar./ din prea multă vanitate./când e bine, când se poate./e o mare nedreptate./ Creatorul ne-a-nzestrat/c-un răs divin, catifelat./Să nu râdem, nu-i păcat?/ Dimpotrivă, fie-mi iertat./Cine nu râde, nici gădilă/e ori mort, ori... înțepat./ Eu râd c-un ochi/înlăcrimat". Nici măcar o comicologie a surâsului compensator și a umorului divin simpatetic nu ar putea să spună mai multe decât o fac aceste strofe încărcate semantic și admirabile din punct de vedere estetic.

Cum sunt și (doar) aparent copilăreștile efigii lirice închinat Logos-ului sempitern din poema intitulată *În casa cuvintelor Tale*: "Vai, mie – Doamne./ Adesea profanez cuvintele./trăncănind... Doar în casa Ta./în Sfânta Sfințelor Tale cuvinte./intrând./nu-mi mai găsesc cuvintele./mut devenind.../prin această muțenie./ca printr-o spovedanie./ca printr-un leac, o boală –/mă vindeci de... trăncăneală". Frecventul semn de punctuație "puncte, puncte" lasă parcă și el mai mult loc pentru iminența inefabilului și pentru imanența amestecului sublim de mysterium fascinans și tremendum, despre care ne-a învățat Rudolf Otto că stau înmănușate în intimitatea oricărei hierofanii, oricărei manifestări a sacralului din viețile noastre.

Nu putem adăuga la aceste rânduri decât că în același fel delectiv, sapiențial și discret totodată se făcea educație spirituală și în lumea antichității greco-romane și în perioada patristică și în toate răstimpurile de înflorire paideică ale omenirii. Este minunat să mai identificăm printre noi alți și alți atare „dascăli de cuget și simțire”, poeți autentici și moralști de substanță precum Ticu Leontescu, parte lămurită a unei frățietăți duhovnicești atât de rare în zilele de acum dar care, după promisiunea Mântuitorului însuși, nu va pieri nicicând până la plinirea timpurilor, fiindcă nu prea își găsește sens și relevanță o viață lipsită de gustul „sării pământului”, cum tot El și-a numit și îndemnat ucenicii să rămână în saecula saeculorum.

Alexandru Jurcan

MEMORIA SUFLETELOR CENUȘII

Nu despre Paul Claudel va fi vorba, ci de scriitorul și regizorul Philippe Claudel, născut în 1962, atașat de regiunea Lorraine, conferențiar la Universitatea din Nancy. Romanele sale cunosc un succes meritat. Unele au fost traduse și la noi. În 2003 a scris *Sufletele cenușii*, apoi *Fetița domnului Linh* în 2005, iar în 2007 romanul *Raportul lui Brodeck*, care a obținut premiul Goncourt des lycéens. Philippe Claudel a realizat filmele *Il y a longtemps que je t'aime* și recentul *Tous les soleils*.

Primul său film - *De mult timp te iubesc* - cu Kristin Scott Thomas și Elsa Zylberstein, prezintă viața fără edulcorări gratuite. Eroina se reîntoarce la viață, după o dură detenție, precum personajul lui Șuşkin din *Călina roșie*. Mai poți socializa? Ți se mai dă o șansă?

Regizorul Yves Angelo a făcut un film în 2005 după romanul *Sufletele cenușii*, scris de Philippe Claudel. Joacă Jean-Pierre Marielle, Jacques Villeret, Denis Podalydès. O atmosferă uluitoare, actori formidabili, decor de epocă, soldați mărșăluind, tunuri în depărtare, încărcătură emoțională tensionată. Scriitorul Philippe a asistat la filmări, a văzut pe viu misterul metamorfozei filmice.

Cartea *Fetița domnului Linh* mi se pare o bijuterie literară. Domnul Linh vine dintr-o țară unde e război și sosește într-o țară civilizată, cu nostalgia originilor. Destinul face astfel încât apare domnul Bark, cel care omorâse ca soldat în țara lui Linh. Bark devine lumina necesară și binecuvântată de la capătul tunelului. Banca unde se întâlnesc mereu e supapa supraviețuirii, reconsiderarea, iertarea, mersul înainte.



Merită să avem memorie? Ce transmite Philippe Claudel în romanul *Raportul lui Brodeck*? Acel străin, adică Anderer, era nedorit în localitatea în care a apărut. Străin de istoria comunității. De ce trebuia omorât? Pentru că sătenii voiau să mai iasă premeditat din propria istorie. A uita câte ceva pentru a trăi, a supraviețui. Nu poți purta la infinit mantia trecutului. Oare Brodeck uită umilințele din lagăr, când accepta să latre, când alegea cu durere compromisul, din dorința reînțoarcerii la viața de dinainte? Fetița lui s-a născut din „urât”, din stupidul viol. O floare în murdăriile dezastrelor istoriei. Toate sufletele cenușii luptă cu un trecut ceșos, culpabil. Philippe Claudel nu dă verdicte, ci plantează întrebări mistuitoare, obsedante.

Florian Silișteanu

Din cana cu păsări Sunt omul străzii

Sunt omul străzii am strigat unui de gând gândac vărgat

Ce strălucea ca o măsă de fier în pântec azi la minister

Trăiam cu ziua printre oameni

Eram de gând de aur pentru galbeni eram și sunt un ban de-o sută ce cumpără numai vedenii și strănută

Fusesem luat prizonier și locuiam în șifonier ca-ntr-o măsă de fier

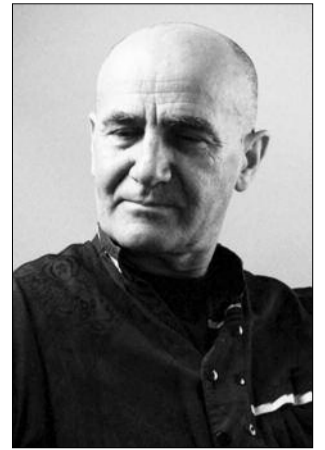
Știam engleza pomilor știam de pară de măr și de gutui

Uitam mereu mereu că sunt al nimănu

sunt fericit am zugrăvit iubitei mele printre stele

Priviți vă rog și dumneavoastră ...și numărați atent... atent ce de lumini se sting în ele

7 octombrie, 2013, street man - texas - usa



Cartea *Fetița domnului Linh* mi se pare o bijuterie literară. Domnul Linh vine dintr-o țară unde e război și sosește într-o țară civilizată, cu nostalgia originilor.



Aurel Sibiceanu



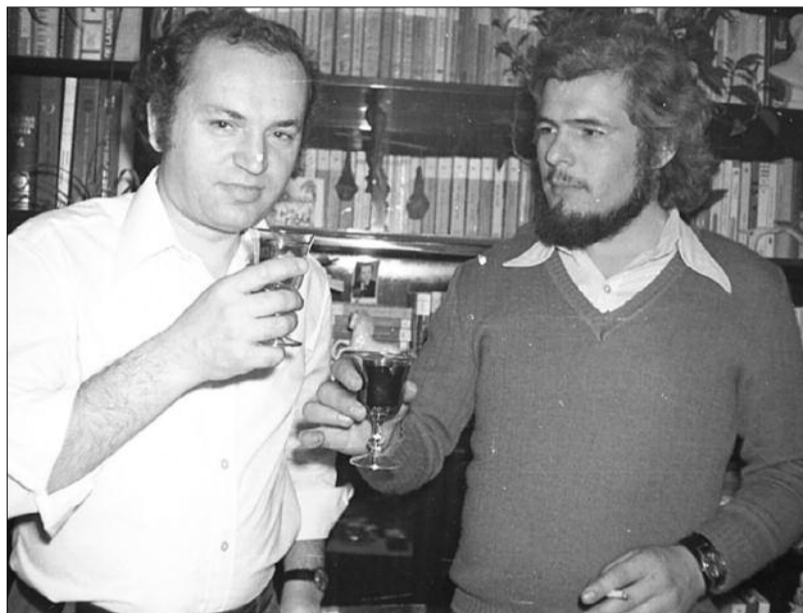
Glorioșii ani ai ratării

AZIMA ÎNSERATĂ A VIETII ȘI A MORȚII

Marin Tudor, prozator păstos, cu un verb care sugera o cumetrie stilistică între Marin Preda și Marquez, mai mult taciturn de fel, ne-a privit pe toți, ridicând din sprâncene, a râs cu măsură și ne-a spus, zâmbind mânzește: „Știți cum îl puteți face pe dumnezeu să râdă?” L-am privit curioși, singur Juju Ionesco s-a arătat curios peste măsură: „Ia zi, trăi-ți-ar mămica ta !” „Păi, e simplu, zice Marin, îi spui ce planuri ai pentru ziua de mâine!”

Mi-amintesc de o zi foarte ciudată. Era puțin peste anul 1980, ne adunasem vreo 8 inși în biroul pictorului Traian Secara, la „Galeria de artă”. Traian, gazda noastră bună și adesea creditorul ananghiilor noastre financiare, ne povestea, punct cu punct, proiectul său de viitor. Îi venise așa, dintr-o dată, cheful să privească peste marginile zilei... El avea de gând să mai rămână muzeograf vreo 5-10 ani, după care plănuia să ducă o viață bucolică în baștina sa, în Tilegdul Bihorului. Avea de gând să-și muncească bruma de grădină, să picteze și să îndrume tineretul satului spre carte. Șase dintre noi eram în preajma vârstei de 30 de ani, singurii care ne întreceau la vârstă erau Traian, născut în 1948, și Gigi Ionescu, născut în 1937. Vasile Pieca, azi actor la teatrul Davila, pe atunci mereu candidat la „Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică” își vedea viitorul exact cum îl are azi, cu amendamentul că atunci spera să plece din țară și să joace pe scenele Teatrului La MaMa, din New York. Actorul Cristian Tutză era ferm convins că revolta sa interioară, vis-a-vis de regimul comunist, va izbucni și-l va duce prin pușcării, aidoma tatălui său, dar din care nu se va mai întoarce niciodată. Nelu Durac, moldovean hâtru, ne-a spus cum se va deghiza el chiar în personajul povestirilor sale borgesiene, în Sided Marmara, și, așa deghizat, se va plimba pe deasupra întregii lumi, chestie care-i va spori puterile și-i va permite să intervină în cursul istoriei! Dan Cristici, poreclit de noi „Cartof”, ins cu veleități de actor, cititor pasionat de literatură bună, deloc chinuit de năravul scrisului, ne-a spus că va trece Dunărea înot și că va cutreiera lumea în lung și-n lat. Eu nu am făcut nici un proiect de viitor, doar le-am spus ce mi-a zis Tata, într-un moment de supărare pe mine, anume că va fi mare minune dacă voi ajunge la vârsta de 40 de ani ! Le-am mai spus că Bunicul meu, cu puțin timp înainte de a muri, i-a zis Bunicii: „Ano, nu-mi doresc decât să-l văd pe Aurel pe scările Sorbonei...” Nu i s-a împlinit visul, peste nici un an, în 1960, avea să moară după o anchetă la Securitate... Gigi Ionescu, actor nonconformist, mereu în răspăr cu lumea, era abătut, de la o vreme, cum nu-l văzusem niciodată – nu-l mai încălzea nici vodca, nici cărțile lui Hemingway nu-i mai procurau reverii, nici meciurile echipei „Steaua” nu-l mai animau. Marin Tudor, prozator păstos, cu un verb care sugera o cumetrie stilistică între Marin Preda și Marquez, mai mult taciturn de fel, ne-a privit pe toți, ridicând din sprâncene, a râs cu măsură și ne-a spus, zâmbind mânzește: „Știți cum îl puteți face pe dumnezeu să râdă?” L-am privit curioși, singur Juju Ionesco s-a

arătat curios peste măsură: „Ia zi, trăi-ți-ar mămica ta!” „Păi, e simplu, zice Marin, îi spui ce planuri ai pentru ziua de mâine! Și El râde, că numai în puterea Lui este să știe ce te așteaptă! Eu cred că vom trăi puțin, pe sponci, chinuiți, și vom muri ca proștii! Singurul care o va duce mult și bine va fi Octav Pârvulescu. El este calm, de câte ori va veni moartea, cotoroanța nu-l va găsi, că va fi plecat la Gară, după revistele literare! Adică voi credeți că noi avem viitor, că vom face pe dracu’ și pe lacu’ ? Eroare, ne vor cotărca comuniștii cu cioaca îndoită și fără vaselină! Norocul meu nu s-a născut o dată cu mine, sunt născut pe unu aprilie și viața mea este o



Nicolae Eremia și Marin Tudor, 31 decembrie 1980.

păcăleală!” „Parcă erai mai combativ, Marine, i-a zis Pieca, tu, care ești băiat de legionar te dai bătut și bleg?” Și Juju îl taxează: „Bravo, Marine, trăi-ți-ar basca, te dai Madam Gertrude Stein și noi suntem generația pierdută!” Hâtru, Tutză îi zice pictorului Secara: „Traiane, scoate cartea, să vedem ce scrie la carte!” Era un obicei de-al nostru, luam o carte, deschideam la întâmplare, citeam un paragraf și îl tălmăceam după cum ne ducea capul ! Pictorul a închis ochii, a luat o carte din raft, a deschis-o și a citit fragmentul următor: „Atunci când trăiești, nu se întâmplă nimic. Decorul se schimbă, oamenii intră sau ies, asta e totul. Începuturi nu există niciodată. Zilele se adaugă la alte zile fără rimă și fără motiv, e o adițiune interminabilă și monotonă. Nici sfârșit nu există; nimeni nu părăsește vreodată o femeie, un prieten, un oraș dintr-o dată.” Ne citise din „Greața” lui Jean-Paul Sartre! „Vedeți, zice Marin, greșos’ știa el ce știa!” Ceasuri întregi (trei, patru?) am tot discutat despre un viitor ipotetic, am fost când optimiști, când prăpăstioși, sentențioși etc.! După care am plecat, cu excepția lui Traian, la barul „Fortuna”, unde Dl Comănescu ne-a dat, „pe sub mână”, trei sticle cu votcă „Zitnia”. Acolo am discutat vrute și nevrute, spiritele s-au încins, cum se mai

întâmpla uneori. Pieca și Marin au pus pe tapet o dispută a lor mai veche – trecutul controversat al taților lor. În fapt, între ei era o veche și dulce invidie – ambii pictau, scriau poezii, erau îndemânateci în gospodărie și se pare că au iubit în două rânduri aceeași femeie! De data asta cei doi erau pe cale să se încaiere de-a binelea, să apeleze și la pumni! Salvarea a venit de la căpitanul Darie, aflat și el într-un colț al barului, căruia noi, boemii, îi spuneam „Chirurgul”, poreclă pe care i-a dat-o Titus Maxus, datorită obiceiului acesta de a-i altoi zdrăvăn pe hoți și pe derbedei. Căpitanul, ca de obicei în civil, a

venit la masa noastră, ne-a salutat și le-a propus celor doi câte o partidă de skanderberg! „Chirurgul”, un zdrahon de peste 1,90 m, nu i-a înfiorat pe cei doi care, culmea, l-au ținut numai cu mâna pe masă!!! Nervos, căpitanul ne-a salutat politicos și a plecat, dar nu înainte de a ne trimite la masă două sticle cu votcă! Peste ani avea să ne spună că intenționat s-a lăsat învins, ca să le topească disputa celor doi. Peste un an, Gigi Ionescu a trecut la cele veșnice, violent, căzând din balcon, de la etajul 6. Împrejurările în care a murit sunt neclare și azi, ipotezele despre moartea sa sunt multe și despre ele am scris în alt episod. Doi ani mai târziu, parcă în 1986, Dan Cristici Cartof avea să fugă din țară, trecând Dunărea înot, după ce o vară întreagă s-a antrenat, în ștrand și pe Lacul Budeasa, uneori fiind însoțit fiind de Tutză și de mine. Despre el nu am aflat nimic clar până astăzi; au circulat despre el zvonuri de tot felul – că trecerea în Occident s-a petrecut cu bine, că muncește pe undeva în Italia, unde ar fi avut cunoștințe, ba chiar prieteni făcuți pe Litoral. La un moment dat s-a auzit că ar fi șeful unei bande mafiote și alte trăsni de acest fel! În fapt, din unele investigații, făcute de nu se știe cine, rudă sau amic din altă zonă socială, după 1990, reiese că bietul Dan ar fi fost împușcat de grăniceri,

pe când încerca să ajungă pe malul jugoslav al Dunării... După o vreme s-a stins și profesoara Rodica Pârvulescu, soția poetului Octav. Doamna Rodica avea scrisă o excepțională teză de doctorat, având ca subiect „Craii de Curtea Veche”, pe care o puteai pune cu mândrie lângă exegezele lui Ovidiu Cotruș și Vasile Lovinescu, având ca subiect universul matein. În noaptea Sfintei Boboteze a anului 1989, poetul Octav și-a urmat soția pe Cea Lume... Cu puțin timp înainte plecase, la el în Bihor, pictorul Traian Secara... Avea să revină în toamna lui 1994, să-l îngrijească pe Tedy Georgescu, suferind de cancer. În februarie anul următor, avea să plece și Tedy din lumea aceasta... Pe Vasile Pieca, „loviluția” îl află în postura de student la teatru. Termină studiile după 1990 și a venit acasă, la teatrul nostru, unde este și azi, teatru aflat la o distanță astronomică de Teatrul La MaMa, din New York... În decembrie 1989, întâmplarea îl duce pe Marin Tudor în primăria Piteștilor, alături de actorul Mihai Nistor, de Ion Dumitrescu și de procurorul N. Olteanu; săptămâni în șir s-a ocupat de aprovizionarea orașului cu tot ce-i trebuie traiului: mâncare, căldură, apă, gaze și curent electric, organizarea și păstrarea ordinii publice. După o vreme a fost dat la o parte, nimeni nu a ținut cont de nenumăratele zile și nopți nedormite, în care a depus eforturi să meargă totul bine, să nu se declanșeze anarhia socială. În vara lui 1990, criticul Laurențiu Ulici, care credea în steaua literară a lui Marin, a venit în două rânduri să-l convingă să dea la tipar măcar o carte de povestiri sau nuvele. Perfecționist din fire, Marin a tot amânat, și-a rescris cele două romane și prozele. Rămas fără mijloace materiale, Marin se retrage la casa natală, în satul Catanele – Lunca Corbului, ajutat de scumpa lui soră Florina. Noi, prietenii lui, fie îl uitam, fie plecam câte unul, Dincolo. Cam așa s-au dus: Geo Despa, Ion Popa Argeșanu, Corneliu Marcu, Cornel Postolache, Ion Durac, Miron Cordun, Stelian Zamora, Nelu Onișoară, Cristi Tutză, Costică Stroe, Costică Marinescu, Gică Pantelie, Costică Mosoia.

Miercuri, 25 septembrie 2013, Marin Tudor a fost păcălit de moarte - hădă ori sulemenită, Dumnezeu știe cum i se va fi arătat, cotoarba l-a trimis pe Cea Lume, pe noi lăsându-ne în „Valea Îndepărtatului răsărit” – puțini, mici la suflet și ipocriți, aidoma vremurilor în care ni s-au topit sufletele...

Să-ți fie țărâna ușoară, Marine, și să ne ierți...

Fotografie din Arhiva
NICOLAE EREMIA

Cultură versus Logos

În gândirea occidentală de mai bine de un secol s-a discutat despre moartea lui Dumnezeu (Nietzsche), moartea omului (Michel Foucault) iar mai recent despre moartea culturii și educației umaniste. Cartea lui George Steiner, *În castelul lui Barbă – Albastră. Câteva însemnări pentru o redefinire a culturii* (trad. de D. Solonar, ed. Humanitas, București, 2013), are în centru teza că moartea culturii în înțelesul clasic, conferit în principal de secolul al XIX-lea, secolul democrației liberale, este un fapt ce se petrece sub ochii noștri. Deși ideea poate părea deprimantă, autorul *Morții tragediei* pledează pentru temperarea îngrijorărilor și regretelor firești. Într-adevăr, susține el, secolul al XIX-lea care durează de prin 1815, anul înfrângerii definitive a lui Napoleon, până în 1915, când începe practic măcelul primului război mondial a creat multe opere, dar a și fost măcinat de contradicții. "Teza mea, scrie Steiner, este că anumite cauze particulare ale subumanului, ale crizelor din vremea noastră care impun o redefinire a culturii se regăsesc în liniștea îndelungată a secolului al XIX-lea și în miezul structurii complexe a civilizației". El își argumentează această teză dintr-o perspectivă istorică. În Europa între 1789 și 1815 se constată o accelerare a istoriei, o intensificare a experienței umane în contextul marilor mișcări politico-sociale precum Revoluția franceză sau războaiele napoleoniene. După aceea urmează o lungă perioadă de reacțiune și de stază, de imobilitate socială forțată într-un context de dinamism tehnologic și economic fără precedent. O astfel de contradicție s-a dovedit, consideră Steiner, explozivă: optimismul burghez, încredător în știință și progres, este măcinat de pesimism și de un sentiment de plictiseală corozivă, "marele ennui", pe care l-au scos la iveală marii artiști ai acestui secol. În jurul anului 1900, în plin belle époque, se simte nu doar în lumea elitelor, ci și a maselor un gol imens ce îndeamnă parcă la catastrofă. Dezastrul se va manifesta în doi timpi, două prăbușiri: sinuciderea colectivă a Europei în primul război mondial și distrugerile celui de-al doilea, cu Holocaustul nazist.

Întrebarea în jurul căreia se desfășoară încercarea de redefinire a culturii a lui Steiner este aceasta: de ce tradițiile umaniste ale Europei n-au putut constitui o frână în calea barbariei? Întrebarea este imediat urmată de bănuiala că poate chiar ele au fost, dincolo de capodoperele cărora le-au dat naștere, niște apeluri la despotism și cruzime. Oricum rezultatul a fost în

viziunea lui Steiner faptul că valorile umaniste ale culturii liberale sunt de mult timp în declin. Din acest motiv se pune problema unei redefiniri a culturii. Vechea cultură clasică a avut un miez religios, transcendent, înțeles de autor nu într-un sens particular, creștin sau de alt fel, ci ca o viziune coerentă a relațiilor dintre timp și eternitate. Secolul al XIX-lea, obsedat de creația monumentală în toate domeniile, a fost guvernat de dorința de a dura, "care implică o viață activă după moarte în și prin creația intelectuală, artistică". Tocmai această "voință dură de a dura" a slăbit, s-a diluat în secolul XX, odată cu criza transcendentă a culturii. Apare așadar întrebarea: cum poate fi creată o nouă teorie a culturii în absența unor repere transcendente? Conștient de dificultatea, poate chiar imposibilitatea sarcinii, el renunță la sintagma "redefinire a culturii", propunându-și, mai modest, să afle doar componentele unei noi alfabetizări, "a acelei game minime de repere și coduri denotative, împărtășite, fără de care nu poate exista nici o societate coerentă, nici o continuitate, oricât de atenuată, oricât de tranzitorie a unei <<culturi trăite>>".

Cartea lui George Steiner se vrea un dialog polemic cu o lucrare a lui T.S. Eliot din 1948, *Însemnări pentru definirea culturii*, mai precis cu încercarea acestuia de a propune o reconstrucție a culturii europene după cel de-al doilea război mondial prin creștinism, religia Cuvântului revelat. Or, conform lui Steiner, în a doua jumătate a secolului XX se constată o retragere din cuvânt generalizată. Fenomenul generează în primul rând imaginea unei subculturi în lumea occidentală, în timp ce marea cultură intră în custodia specialiștilor. Masele își manifestă dorința de expresie în special prin muzică, rock, pop, etc. Se petrece așadar o mutație la nivel de limbaj, o ruptură radicală cu vechea ordine lingvistică, având ca rezultat schimbări majore în plan nu doar cultural, ci și social - politic deoarece discursul occidental avea și funcția de a perpetua structurile de putere, ierarhiile sociale etc. Desigur, prin disoluția culturii majore avem sentimental unei căderi în barbarie, dar, pledează Steiner, muzica, înlocuitorul cuvântului, are și câteva avantaje față de acesta: în primul rând nu minte și în al doilea rând ea poate constitui un teritoriu comun, imediat în care ne putem întâlni cu ceilalți și totodată cu noi înșine. "În absența sau recesiunea sentimentului religios, spune frumos autorul, muzica pare să ne adune, să ne culeagă pentru noi înșine."

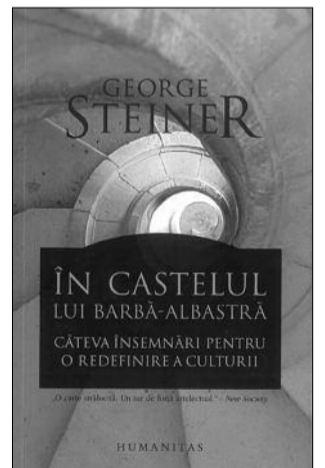
Un alt limbaj, din afara sferei cuvântului care ar putea contribui în geneza unei noi ordini culturale este matematica, cu aplicațiile sale, în studiul naturii și în tehnologie. Pe bună dreptate, afirmă Steiner, "ignorarea acestora înseamnă situarea în afara rațiunii". El prevede o dezvoltare atât de puternică a tehnologiei, încât se va ajunge la o descalificare treptată a celor ale căror resurse rămân pur verbale: "e posibil să apară <<iobagi ai cuvintelor>>".

Cartea se încheie într-o notă de optimism tragic. Orice s-ar întâmpla, o constantă a umanității rămâne căutarea continuă a adevărului. Nu știm încotro ne vor conduce descoperirile noastre, dar suntem sortiți să deschidem una după alta ușile din Castelul lui Barbă-Albastră, până la ultima, chiar dacă ea ne conduce spre realități care depășesc înțelegerea și controlul nostru. "Să fii capabil să prevezi posibilitățile de autodistrugere și totuși să duci până la capăt confruntarea cu necunoscutul nu-i puțin lucru", încheie George Steiner.

Sună într-adevăr bine, dar după mai bine de 40 de ani de la apariția cărții (1971), timp în care schimbările s-au accelerat într-un ritm de neprevăzut chiar și pentru profetismul lui Steiner, putem să ne întrebăm cum stau într-adevăr lucrurile. Că s-a produs un declin al sistemului de valori perpetuat de cultura umanistă este evident. Numai că nu știu ce am pus în loc. Muzica, mă refer la cea cu largă adresabilitate a suferit și ea un declin, într-o epocă în care vedetele sunt create mai puțin de talent și mai mult de mass-media și tehnologie (Madonna, Lady Gaga ș.a.). Cât privește muzica clasică, jazz-ul chiar, sau matematica ele au fost și vor fi întotdeauna accesibile doar unor minorități. Pe de altă parte, tehnologia a înregistrat într-adevăr progrese considerabile, dar nu prea mai știm în ce măsură slujesc adevărului sau manipularilor. Poate mai mult decât muzica, tehnicile vizuale au contribuit la ieșirea din sfera cuvântului. Și nu sunt puțini cei care vorbesc de efecte grave, inclusiv la nivelul creierului. Însă, așa cum susține undeva Umberto Eco, tehnologiile mai noi ale internetului ne reapropie de scris și lectură, de cuvânt. Toate acestea și multe altele, inclusiv poziția ingrată a reputatului scriitor și lingvist George Steiner, care propăvăduiește prin cuvinte ieșirea din lumea cuvântului, nu ne pot conduce decât la concluzia că omul și Logosul, care înseamnă și rațiune, nu sunt entități exterioare, ci consubstanțiale. Și apoi, cum să căutăm adevărul în afara Logos-ului, care înseamnă și Adevăr?



...prin disoluția culturii majore avem sentimental unei căderi în barbarie, dar, pledează Steiner, muzica, înlocuitorul cuvântului, are și câteva avantaje față de acesta: în primul rând nu minte și în al doilea rând ea poate constitui un teritoriu comun, imediat în care ne putem întâlni cu ceilalți și totodată cu noi înșine.



Surpriza numită MARIA BONEA

Se întâmplă, de-a lungul unei vieți de scriitor, să cunoști și opera ale unor oameni de care nu ai auzit niciodată și nu știi nimic. Dar citindu-i, ai impresia că pătrunzi într-un spațiu calm și senin, poate cel din vremea când erai sub protecția parentală.

Este și cazul **Mariei Bonea**, o scriitoare care și-a dedicat întreaga viață școlii și care, de-a lungul acestei impresionante cariere, a editat și cărți de poezie.

Trăsătura dominantă a liricii **Mariei Bonea** devine surprinzătoare pentru lumea contemporană care trece în viteză peste frumusețea lumii. Este vorba aici despre o axă fundamentală, cea a valorilor morale, chiar dacă este vorba despre poeme scrise pentru copii. Această "linie directoare" a operei sale o

definește în tot ce scrie – iar dacă ar trebui să sintetizăm, am putea spune că este vorba despre un mesaj concret. Un mesaj referitor la găsirea puterii de a lupta cu greutățile vieții, cu evenimentele bune sau rele pe care fiecare din noi le trăim zilnic. Unul din cei care au scris despre creația **Mariei Bonea**, Arhimandrit dr. Emanuil Rus remarcă: "Domnia sa știe să poarte în suflet și să exprime în versuri de o aleasă sensibilitate grațitudinea față de cea care, cu suflet mare și omenie rară, a răsfățat-o oferindu-i lumina ei curată și divină și a ocrotit-o în în ceasul greu (Floarea omeniei), evocă responsabilitatea educatorului, pe care îl consideră o fântână de înțelepciune din care se adapă cei tineri (Învățătoarea ta)".

Nimic mai adevărat, dacă ne gândim la modul firesc în care educatorul s-a completat cu scriitorul și mai ales cu poetul care nu se lasă purtat de valul modernist, ci se alinază unor poeți ce fac parte din manualele școlare: Coșbuc, Vlahuță, Șt. O Iosif, Goga ș. a.

Prezența **Mariei Bonea** în viața literară nu trebuie să mire pe nimeni. Ar fi bine ca noi, cei mult prea ocupați să analizăm mersul literaturii actuale, să ne oprim din când în când și la cărțile ce urmăresc să ajungă la sufletele noastre, nu să epateze cu orice preț. Am avea un moment de liniște într-o lume ce și-a pierdut coordonatele.

GRIGORE TIMOCEANU

Mariana Șenilă-Vasiliu



Cu dragoste, amărăciune și prea puțină speranță...

Cu câteva clipe înainte de a muri, tata a cerut să fie dus la fereastră să privească pentru ultima dată munții în mijlocul cărora s-a născut și a trăit întreaga viață, Apusenii. Mama s-a pierdut cu firea și, înainte să-l ridice din patul în care-l țintuise suferința timp de trei ani, tata s-a stins. Până în ultimul ceas al vieții, mama a avut muștrări de conștiință că nu i-a putut îndeplini cea de pe urmă dorință. Tata iubise cu o dragoste aproape fanatică Munții Apuseni și niciuna din promisiunile ademenitoare care-i fuseseră făcute nu l-au determinat să se mute la Cluj și nu l-au convins să-și părăsească locul nașterii.

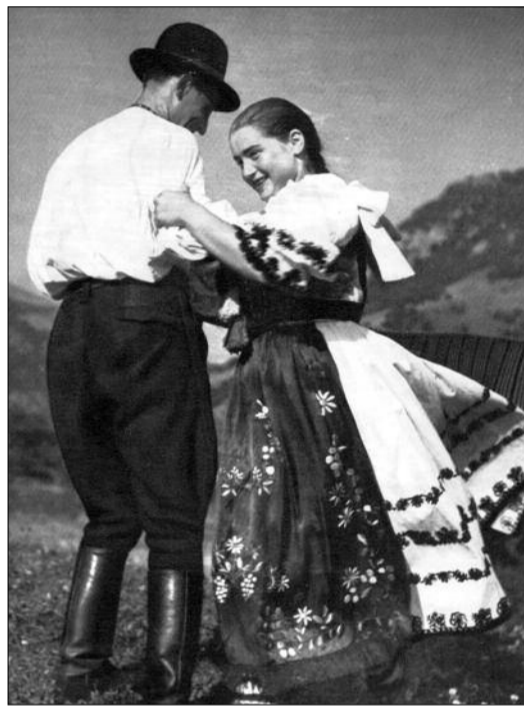
Cu toată sărăcia lucie, cu tot efortul pe care-l cere supraviețuirea în astă parte de lume, moșii au respins în general ideea de a pleca în altă parte. Transmutați din ordin chezaro-crăiesc după răscoala lui Horea taman în Banat, cu toate amenințările și pedepsele, ei s-au înapoiat în munții lor, în satele și crângurile risipite pe creste, la truda lor supraomenească și încheștarea cu o natură dură și încăpățanată, la sărăcia lor. Există ceva puternic și inexplicabil care-i ține pe moși legați de munții lor din vechime – „*Daci montibus inhaerent*”, cum scria Florus. Deși am plecat de la 13 ani din Câmpeni, deși am petrecut 11 ani de studii în domeniul artelor la Cluj și cu toate că de la 25 de ani trăiesc în Argeș, pentru mine **acasă** înseamnă tot valea îngustă cu apă repede ce se rostogolea prin fața casei bătrânești, tot culmile munților, când stâncoase, când domoale, tot pădurile de brad prin care, copil fiind, am hălăduit, tot Apusenii adică.

Cât de puternic este sentimentul, cât de trainică e legătura moșilor cu munții lor se poate vedea dintr-un episod pe care l-am povestit cu altă ocazie, dar care se cere reactualizat pentru a înțelege ce se petrece la ora asta la Roșia Montană și de unde reacția de respingere a ideii exploatareii miniere de către Gold Corporation nu doar a câmpănarilor și abruzenilor, ci și a unora dintre locuitorii de la Roșia. În „Jurnal de idei”, Constantin Noica povestește că în 1951 o delegație a moșilor s-a deplasat la București să ceară oficialităților comuniste să li se îngăduie iar a cânta „Hora de la Abrud”, zice filosoful, cântec-joc interzis după venirea la putere a comuniștilor. Relatat astfel, episodul pare de neînțeles, iar confuzia care se creează este datorată chiar lui Noica prin înlocuirea cuvântului „țarină” cu „horă”. Pentru că nu vreo horă cereau moșii să li se restituie, ci „Țarina de la Abrud” (vezi foto), așa cum se numește în realitate acest cântec-joc din străbuni. Cuvântul „țarină”, etimologic vorbind, provine din latinescul „terra”, care înseamnă pământ, dar care prin extensie, în mineritul din această zonă a Apusenilor, desemna și fronturile de exploatare minieră. Înlocuirea cuvântului „țarină” cu „horă” i-a jucat o festă filosofului anihilând chiar sensul grav al celor povestite și făcând neinteligibil pentru cititor însuși rostul cererii moșilor. În realitate, prin restituirea dreptului de a cânta/juca țarina, moșii **revendicau dreptul cutumiar asupra pământului și al exploatareii miniere** în care trudiseră din moși-strămoși. Departe de a fi un capriciu muzical, cererea lor era una de fond, politică, împotriva desțărării și a suspendării dreptului la „băieșag”, a mineritului adică. „Nu vreți nimic altceva?”, au fost întrebați moșii. „Nu!”, au răspuns aceștia, dar în realitate le ceruseră autorităților comuniste esențialul.

În zona Abrudului și Roșiei Montane există și alte țarine, una de la Bucium, alta de la Negruleasa și chiar una personală, a minerului Ciuca Todor, însă cea mai cunoscută, cea mai viforoasă, incitantă și prin ritm, dar și prin text („Munții să vuiască, apele să stea”) e tot „Țarina de la Abrud”. Ea nu-i înfierbântă doar pe ceterași, ci și pe cei care o joacă sau pe cei ce-o ascultă. Și, vorba cântecului, Apusenii vuiseră năprasnic de două ori: în timpul răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan și în timpul Revoluției de la 1848, condusă de Avram Iancu. Moșii, altminteri

oameni răbdători și molcomi, explodează precum dinamita când le sunt încălțate drepturile, așa că oficialitățile comuniste știau prea bine de ce interziseseră „Țarina de la Abrud”, iar moșii de ce o vroiau înapoi.

Tata, asemeni tuturor moșilor, avea în toate cele un puternic sentiment de posesiune cutumiară. Pescar împătimit, bătea cu jordia de alun în mână apele cristaline ale Apusenilor în căutarea păstrăvilor și lipanilor, în disprețul legislației pătinoare prin care pescuitul în anumite ape, pe anume văi, era rezervat exclusiv mahărilor comuniști. Prins în flagrant delict pe Valea Bistrei, fond de pescuit „rezervat”, le-a replicat zăvozielor silvici că el, moș neam de neamul lui, are dreptul să pescuiască în Țara Moșilor unde-i place și nu unde îl marginalizează „tovarășii”. S-a lăsat cu o amendă piperată, dar asta nu l-a împiedicat să haiducească prin fondurile de pescuit ale Comitetului Central.



Orice i se părea atingător mândriei moșilor îl afecta sufletește. Întâlnindu-l întâmplător în drumurile sale pe Geo Bogza, după convenitul schimb de politețuri, nu l-a răbdat inima să nu-i reproșeze scriitorului faptul că a numit Apusenii „Țara de piatră”, că, zicea, unde vede el piatră când uite tăpșane verzi, uite păduri nesfârșite de brad... Evident, tata n-avea dreptate decât pe jumătate, ca și Geo Bogza de altminteri. Fiecare din ei privea cu alți ochi locul: tata, cu suflet de îndrăgostit, Bogza, cu spirit critic și ochi de bun observator.

Tata cunoștea munții ca-n palmă, iar meseria de constructor și drumar îl mâna în cele mai diferite sate, cătune și crânguri, într-o vreme mai cu seamă în zona Roșiei Montane. Când, la înapoiere, mama îl întreba pe unde a umblat în acea zi, spunea că a avut treabă ba la Corna, ba la Bucium Poieni, ba la Roșia Montană, ba la Bucium Șasa, Mogoș, Bucium Izbita, Geamăna, Ciuruleasa, Cărpiniș sau Dumnezeu mai știe pe unde. Nu l-am auzit niciodată plângându-se de oboseala și efortul pe care îl presupuneau drumurile sale labirintice și încălcitura de sate și sate risipite pe colnicele Apusenilor. Deși a purtat întreaga viață sechelele unei boli grave dobândite pe front – printre altele, a fost prins în cumplitul bombardament de la Odessa, din care s-a ales cu două schije din care pe una a luat-o cu el în mormânt –, metaforic vorbind se comporta asemeni lui Anteu: de câte ori atingea pământul Apusenilor, învia, dar într-un altfel de mediu ar fi murit de mult. A închis ochii neîmpăcat că drumul tăiat de el până la peștera Scărișoara, adus la stadiul de macadam, din cauza opririi lucrărilor se degrada de la o zi la alta. Sub presiunea ideologică și politică, cei care i-au urmat au început să piardă sentimentul lucrului bine făcut și al trăinicieii, al apartenenței la locuri și comunitate. Cât despre locul Apusenilor în

contemporaneitate... Ei sunt invocați doar cu ocazia unor festivități cu caracter politico-propagandistic și sunt vizitați de învățați în ajunul alegerilor. După care, ca și odinioară, peste munți și oamenii lor se aștern uitarea și delăsarea.

Numele de familie pe care îl port îi va fi intrigat pe mulți, făcându-i să zâmbescă. Pare ciudat și modern, însă cu toate acestea el are o vechime apreciabilă și e oricum mult mai vechi decât accepțiunea tehnică de *șenilă* apărută abia în Primul Război Mondial. El este legat de minerit, după cum se va vedea mai la vale. Bunicul patern, de loc din Bistra, s-a stabilit în Câmpeni prin căsătorie la sfârșitul secolului XIX. Ce este bizar e faptul că numele de familie Șenilă se concentrează în jurul Roșiei Montane, areal pe care arareori îl depășește. Toți cei care purtăm acest nume de familie știm că suntem înrudiți prin naștere și alianțe matrimoniale. Am încercat să aflu câte ceva despre proveniența acestui nume de familie, mai întâi de toate din catastiful bisericesc unde sunt consemnate nașterile, botezurile, nunțile și decesele, însă nu l-am putut găsi decât de la 1905 încocoace și asta din cauză că la începutul secolului XX localitatea Câmpeni a fost distrusă de un incendiu devastator. Călător prin Transilvania, ajuns la Câmpeni la scurtă vreme după prăpăd, Nicolae Iorga a descris, din văzute și din povestite, ce s-a întâmplat atunci: „Un strașnic foc, purtat răpede prin izbucnirea pucioasei ce se ținea pentru facerea pe furis a prafului de pușcă (trecură doar cincizeci și ceva de ani de la Revoluția lui Avram Iancu și spiritul de revoltă împotriva stăpânirii maghiare nu se stinsese, n.n.) a prefăcut această frumoasă comună într-o Sodomă și Gomoră care și-ar fi ispășit păcatele. Piața a fost cuprinsă întreagă de vâlvătaie. Bisericile n-au scăpat nici ele pe dâmburile care le poartă; cea unită (la care bunicii mei erau enoriași, n.n.) a fost mai ales pusă la cale foarte rău, și, în mijlocul pornirilor focului întezit, a zarvei de oameni care strigau de spaimă sau să se îndemne la munca de combatere a nenorocirii, răsună, ca un urlet de triumf al iadului căderea clopotelor, care se prefăcuseră într-o grămadă de aramă topită. (...) De multă vreme, un loc din Ardeal n-avusesse parte de o pedeapsă dumnezeiască atât de cumplită”.

Lipsa mijloacelor necesare unei cercetări adâncite în căutarea originilor strămoșilor m-au forțat să mă opresc din bunele intenții, așa că am rămas într-un unghi mort. Când în 1983 a apărut studiul lui Iorgu Iordan, „Dicționar al numelor de familie românești”, am deschis cu înfrigurare volumul în speranța să-l aflu: din dicționar numele de familie Șenilă lipsește. Să fi fost maghiarizat, așa cum s-a întâmplat cu multe nume de familie românești în perioada stăpânirii ungurești în Transilvania, nu părea și nu se dovedea în niciun chip. Că nu era totuși un nume românesc, iarăși era evident. De unde venea atunci, din ce limbă și prin ce transformări trecuse?

Un bătrân dascăl de istorie de la Liceul „Gheorghe Barițiu” din Cluj, unul din acei temeinici profesori pe care școala de istorie ardeleană i-a dat, intrigat și el de numele de familie al elevului său, și-a propus să dea de originile lui. Concluziile comunicate tatei, deși indirecte, au fost oarecum lămuritoare. După pierderea de către austrieci a Sileziei în 1745, întreaga atenție a împăraților Maria-Tereza și Iosif al II-lea s-a îndreptat asupra mineritului din Munții Apuseni și Banat, dar în mod special asupra celor mai bogate mine în aur și argint de la Roșia Montană și Zlatna. Pentru impulsivitatea exploatareii zăcămintelor de metale prețioase, din ordin imperial au fost aduși în Apuseni specialiști străini, din Germania și Alsacia, cea din urmă, prin tratatul de la Munster din 1648 revenind definitiv Franței. Vremelnica alianță dintre Austria și Franța, pecetluită prin căsătoria fiicei

...prin restituirea dreptului de a cânta/juca țarina, moșii revendicau dreptul cutumiar asupra pământului și al exploatareii miniere în care trudiseră din moși-strămoși. Departe de a fi un capriciu muzical, cererea lor era una de fond, politică, împotriva desțărării și a suspendării dreptului la „băieșag”, a mineritului adică.

atitudin

împărătesei, Marie-Antoinette Joseph Jeanne de Lorraine, cu viitorul Louis XVI, a facilitat astfel de împrumuturi în specialiști din zona Alsaciei și, posibil, a Lorenei. Populația celor două provincii Alsacia și Lorena este un amestec de germani și francezi, ceea ce a generat veșnicile dispute teritoriale dintre cele două țări pretinse mamă, Prusia și Franța. Vreunul din acei specialiști aduși din Alsacia, de origine franceză ori poate doar vorbitor al acestei limbi, văzându-l pe unul din ortaci cum se târa prin galeriile strâmte ale minei asemeni unei omizi l-a poreclit „chenille” și așa i-ar fi rămas „policra”. Finala în „ă” a numelui nu mai e o problemă, foarte multe din numele românești terminându-se în particula slavă „ă”. Și uite așa ne-am pomenit cu acest nume de origine franceză, ceea ce însă nu însemna că și primul său purtător era străin, ci poate tot un localnic. Explicația dată de bătrânul dascăl este logică, însă mărturiile, cum se vede, se bazează pe supoziții. Un singur lucru e cert, că acest nume de familie nu se află altundeva în țară, ci doar în Apuseni, prin satele din jurul Roșiei Montane, a Câmpenilor și Bistrei. După cum tot atât de sigur e că am fost cea dintâi purtătoare a acestui nume care a evadat din acea capsulă istorică a spațiului și timpului.

Departa de a fi o binecuvântare pentru moși, aurul Apusenilor a fost pentru ei un permanent blestem care i-a atras pe străini deasupra capetelor lor. Cu toate că extracția aurului pe vremea dacilor era primitivă, cantitatea de metal prețios prelucrat de ei era imensă, ceea ce i-a făcut pe arheologi să numească epoca bronzului (La Tene II) din această zonă „epoca aurului”. Asta mă face să cred că nu hărțuirile de la Dunăre ale hotarelor imperiului roman de către daci l-au determinat pe Traian să atace Dacia – acela n-a fost decât un pretext –, ci uriașele sale bogății. Insistența cu care Traian a căutat fabulosul tezaur al lui Decebal, trădarea secretului de către Bicilis, graba cu care după al doilea război cu dacii (încheiat cu înfrângerea acestora și transformarea regatului dac în provincie romană) a organizat minierul aducând specialiști taman din Dalmația și, în fine, declararea minei de la Alburnus Maior proprietate imperială, arată că adevărata cauză a războaielor purtate de împărat era aurul.

Chiar dacă Traian a dispus aducerea meșterilor străini în minerit, baza forței de muncă era tot populația autohtonă. Tăblițele cerate descoperite în intervalul 1786-1855 sunt cea mai bună dovadă a continuității locuirii pe acest pământ și a romanității noastre. Răstălmăcirii și contestării răuvoitoare de către istoricii ostili României a acestui lucru evident (vezi „Istoria Transilvaniei” în trei volume apărută la Budapesta în 1968, autor Bela Kopeczi) li se opun dovezile materiale concrete – galeriile romane de la Alburnus Maior, tăblițele cerate, bisericile românești din secolul al XVIII-lea de la Roșia Montană și nu în cele din urmă evidenta romanitate a limbii vorbite de majoritatea locuitorilor din Transilvania, inclusiv arhaismele care mai sunt încă folosite în Apuseni. Trama urbanistică precum și construcțiile vechi ale Roșiei Montane fac parte și ele din patrimoniul național. Toate aceste mărturii ale trecutului sunt puse în pericol prin proiectul de exploatare de la Roșia Montană, așezarea urmând să fie înghițită de lacul de cianuri și haldele de steril produse prin exploatarea de către Gold Corporation. Cât despre cei patru munți ce urmează să dispară... „Piersici poți să cumperi de la magazin, dar de unde să iei o livadă de piersici înfloriți?” se întreba un copil în filmul „Anotimpuri” a lui Akira Kurosawa. Da, chiar așa, aur poți cumpăra de oriunde, însă de unde să mai iei patru munți frumoși care urmează să dispară în gurile hulpave ale malaxoarelor? În disperarea lor, minierii de la Roșia Montană cer momentan cu orice preț să muncească, dar se gândesc ei oare la tristețea copiilor lor, în al căror nume cer acum asta, când în locul minunatului peisaj se vor trezi trăind printre haldele de steril privind cu ochi îngroziți imensul lac de cianuri?! Nu toți roșienii sunt de acord cu proiectul Roșia Montană, unii refuză să-și părăsească casa bătrânească și

pământul strămoșesc, fie el și sărac așa cum e.

Istoricul german de origine română Adolf Armbruster, specialist de mare probitate științifică, fără partipriuri, echidistant și corect, a publicat prin anii 1980 volumul intitulat „Dacoromanica-Saxonica” în care relatează două episoade concludente privind voința românilor de a-și păstra identitatea pe pământul transilvan, unul privitor la încercarea de convertire a populației românești ortodoxe la catolicism sau protestantism și celălalt la îndârjirea aceleiași populații de a-și afirma continuitatea și perenitatea locuirii în Transilvania. La presiunea religioasă exercitată în secolul al XVIII-lea asupra românilor de a se converti la catolicism, un țaran român i-a răspuns celui care încerca să-l convingă să facă acest lucru: „Am lucrul mâinilor mele și de vrea împărăteasa (Maria-Tereza, n.n.) i-l dau. Am un singur cojoc și de-l vrea împărăteasa i-l dau. Dar n-am decât un singur suflet, și pe acela nu-l dau.” Al doilea episod la care face referire Adolf Armbruster s-a petrecut cu ocazia sărbătorii Mileniului, a o mie de ani de la așezarea ungarilor în Transilvania. Invitat la festivități, un țaran român a fost întrebat de un oficial ungar: „Nu te bucuri că ai venit la serbarea Mileniului, la o mie de ani de când am venit noi aici?”. „Noi am fost aicea dintotdeauna.”, i-a replicat românul ungarului. Acei roșieni care, cu toate momelile bănești și cu toate presiunile practicate de Gold Corporation refuză să se lase expropriati de peticul lor de pământ și să-și abandoneze casa moștenită din generație în generație, sunt din aceeași stirpe, săracă dar nobilă, cu străbunii care au refuzat să-și vândă sufletul și să accepte să fie umiliți în mândria lor de români. Iar acum însuși statul român e gata să-i abandoneze și să-i calce în picioare, însuși statul le vinde munții, apele, pământul și aerul, casele și destinele. În spatele acestei sintagme – stat! – neutre și generalizatoare, greu identificabile în concret, se ascund în realitate o serie de personaje politice dâmbovițene corupte și coruptibile. Acuzat de a fi „vândut” monarhiei, nu mai știu care politician venal din timpul Revoluției Franceze a replicat cinic: „Eu nu sunt vândut, eu sunt plătit”. Vânduți sau plătiți, politicienii de Dâmbovița au scos țara la mezat. Guverne incompetente, încropite din inși abjecți sau doar incapabili, un Parlament înjghebat și el din te miri ce personaje care s-au dovedit adesea cel puțin suspecte, care o iau când în stânga, când în dreapta, după cum suflă vântul și îi mână interesele, însă niciodată oblu, pe calea cinstei, adevărului și binelui țării, acesta este tabloul moral al promoțiilor de politicieni care s-au perindat în ultimii 24 de ani la conducerea României. Dincolo de aparentele orientări politice care îi despart, există o legătură transpartinică ascunsă care îi unește: interesul comun - banul! Referindu-se în memoriile sale la corupția ce domnea sub Napoleon al III-lea, Henri (de) Rochefort scria: „Există o bandă a oamenilor de stat cum ar fi de pildă «Cravatele verzi». Când unul dintre membrii confreriei guvernamentale face câte o boacăna, toți colegii se străduiesc să-l scoată basma curată. A te atinge de un fost ministru înseamnă să atentezi la siguranța celor noi. Autoritatea, ca și Franța, este una și indivizibilă.” (Spre edificarea cititorului atrag atenția că termenul de „Cravate verzi” comportă un joc de cuvinte între respectivul accesoriu vestimentar purtat de aceștia și verbul *cravater* care însemna a escroca). Orice asemănare între „Cravatele verzi” din Franța de acum un secol și jumătate și contemporanele „gulere albe” mioritice este absolut întâmplătoare.

Pe plaiul transilvan a fost timp de două mii de ani un veșnic du-te-vino, sau mai corect un permanent vino-du-te pentru „turiștii” străini: veneau cu mîna goală și plecau cu sacii doldora de aur și argint. Fel de fel de neamuri, tot soiul de regi și împărați au râvnit la astă bogăție subterană, de la romani și până la sovietici, iar acum a venit și rândul americanilor. Sovieticii, spre deosebire de ceilalți, ne-au adus pe cap, odată cu „eliberarea de către glorioasa armată sovietică”, 2500 de „experți” militari și

„consilieri”, în frunte cu generalul Constantin S. Kolganov, pe care i-au lăsat mai la vedere sau pitiți chiar prin ministere, așa cum a fost cazul celor din Ministerul Industriei Miniere. Și așa de bine și de mult ne-au „consiliat”, că ne-au lăsat cu buzunarele goale și buza umflată drâmboind a pagubă. Au plecat consilierii sovietici și la 40 de ani după ei au venit și consilierii americani... Dă-i în sus și-n jos cu democrația, dă-i cu sfaturile politice și mai cu seamă cu cele economice, alea care atâta îi interesaseră și pe sovietici. Pupă-i în bot și ia-le tot!

Sub aparențele-i binevoitoare, licuriciul transatlantic se dovedește însă la fel de viclen și de lacom precum vulpoiul sovietic, iar mioriticii de Dâmbovița la fel de isteți ca ursul din poveste. Așa ne-am procopsit cu firme alde Stirling, Chevron, Exxon și Gold Corporation, dar și cu altele asemenea. Americanii ne-au trimis și ei un consilier peste consilieri, dar nu unul oarecare, ci tocmai pe comandantul Forțelor Militare din Afganistan, generalul Wesley Clark. Că așa fac cei mari și tari care dictează și răvășesc după pofta lor destinele altor popoare, trimit în calitate de „consilieri”-șefi numai generali. Ce mi-e generalul sovietic Kolganov, ce mi-e generalul american Wesley Clark... Și uite așa, „dragostea” purtată consilierilor sovietici a început să treacă treptat asupra consilierilor americani și antipatia de care se bucură firmele americane pretutindeni în lume pe unde trec să-i prindă și pe mioritici. De unde i-au așteptat cu ochii în soare degeaba să

Invitat la festivități, un țaran român a fost întrebat de un oficial ungar: „Nu te bucuri că ai venit la serbarea Mileniului, la o mie de ani de când am venit noi aici?”. „Noi am fost aicea dintotdeauna.”, i-a replicat românul ungarului.



vină timp de 45 de ani, mulți ar dori acum să se cam ducă de unde au venit. Înainte să apuce să răzuiască și ultimele bogății ale țării. Ce anume va urma, nu știu decât Washingtonul, Bruxellesul și bunul Dumnezeu, unicul în care mai cred și de la care mai speră ceva românii.

Tata a închis ochii pentru totdeauna în 1988. N-a apucat să se bucure de schimbarea din decembrie 1989 și poate că e mai bine că n-a ajuns să vadă și spectacolul grotesc al guoaielor politice scoase la suprafață de vâltoarea „revoluționară”. Cât despre adevăratele valori morale ale României, acelea, asemeni aurului, zac tot la fundul apei. Pentru că, se știe, aurul nu plutește. De 24 de ani, politica românească funcționează ca o stație de flotare care produce cel mai adesea reziduuri și doar arareori câteva fire de aur, dar și acelea se pierd în șlamul dâmbovițean. O fi și așa tot un blestem, să n-avem parte de adevărați bărbați politici, ci doar de purtători de pantaloni.

Înainte de a muri, tata a cerut să fie dus la fereastră să vadă pentru ultima dată munții pe care i-a iubit cu patimă. Dacă azi, printr-un miracol, tata ar învia și ar vedea ce se întâmplă cu munții lui dragi, în mod sigur ar cere să se înapoieze în mormânt, sub uriașul gorun sub care, de două sute de ani, dorm toți ai săi. Că așa-i în Apuseni, singurele repere istorice și morale, unicele monumente sunt munții și gorunii cei vechi de vreme.



DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (XIV) (Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

25 octombrie

Când ne vedem la prânz cu Peeter Sauter (o parte din năieri au fost la o altă instituție – Universitatea de Lingvistică), reluăm discuțiile de acum câteva zile despre literatura estoniană contemporană, despre prozatorul Mati Unt, despre „Motanul roșcat”, roman scris pe când acest autor avea 16-17 ani, la timpul său considerat cu adevărat copil – nu, nu copil, ci de-a dreptul scriitor minune. În rusește, cartea apăruse pe când intrasem în studenție și, pur și simplu, am devorat-o în 5-6 ore, admirându-i non-conformismul, prospețimea stilului, curajul.

Dar Iohan Smuul mai e citit? „Cartea ghețurilor”... Îmi amintesc că scriam în ea în jurnalul meu de „Student pe timpul rinocerilor”.

Peeter: „Pe când făceam studii la actorie, despre Smuul se mai vorbea. Acum, însă, nu mai știu...”

În ce-l privește pe Sauter, el e scriitor și actor. A scris poezie, dar puțină și de care, acum, se află la oarece depărtare. Poate că ia distanță, schimbă unghiul, pentru a reveni în forță. Zice că, încercându-și șansa publicării, trimisese la o revistă o proză scurtă, de care redactorul-șef își amintește ca despre ceea ce englezii numesc „trash”, adică... gunoi, însă destul de simpatică, pentru a nu fi fost publicată. În Estonia, Peeter are un oarecare renume pentru narațiunile sale scurtissime, aparent fără un început și un sfârșit anume. Zice că, în toate, protagonist este contemporanul său cu care se maturizează, ba chiar cu care... îmbătrânește dimpreună. E în ele cotidianul vieții, limba vorbită, nu de puține ori destul de picantă în expresii neconvenționale. Însă lucrările sale trezesc discuții și chiar animozități nu din cauza limbajului, ci a ideii ce scoate în prim-plan existența Estoniei post-sovietice. Unii nu prea găsesc potrivit tonul umoristic, chiar persiflant, când e vorba de momente grave, solemne din istoria patriei lor nordice. E un incomod – în scris și un om afabil – „extra-literatură”.

Un alt scriitor estonian, Vahur Afanasiev, e cel mai tânăr marinier de pe Arca literelor (cu doi ani trecut de treizeci), cu excepția *marinăresei*, prietena sa Mare Sabolotny. Rețin din CV-ul său că a fost tradus și în românește. „Cine te-a tradus?” Nu-și amintește, pentru un estonian fiind complicat să memoreze nume românești. Dar întâmplarea fusese legată de un festival al tinerilor autori europeni, ce avusese loc acum câțiva ani la Suceava și la care Vahur a fost prezent. Scrie poezie, proză, compune muzică, filmează. Un timp, a locuit la Bruxelles. Stilul său ține de realismului magic, social și critic, condimentat cu obscurități - dar asta e, nu doar în România - și obscenități.

Vizităm complexul memorial Țițernakabert, închinat memoriei victimelor Genocidului Armean. În anul 1966, la Erevan începuseră mișcările de protest generate de lipsa de poziție clară a autorităților armene, dar și a celor de la Moscova față de genocidul din 1915. În prima zi, îmi spune directorul memorialului, s-au făcut arestări, însă a doua zi piața centrală a Erevanului s-a umplut din nou cu protestatari, cerând eliberarea reținuților. În fine, capii republicii au promis să țină cont de cerințele demonstranților și în anul următor a fost înălțat obeliscul cu flacăra veșnică. Iar muzeul e deschis din 1995.

Complexul arhitectonic al memorialului se află pe platoul din preajma Erevanului. An de an, la 24 aprilie, este comemorată ziua declanșării genocidului din 1915, care, până în 1918, a făcut peste un milion și jumătate de victime dintre armenii ce locuiau în milenarele lor teritorii, ajunse parte componentă a Imperiului Otoman. O

mulțime de plăci cu mesaje sau doar cu numele șefilor de state, inclusiv cea din partea lui Ion Iliescu care, la 1 noiembrie 2001, a plantat aici un arbore. Cea mai recentă, din 6 octombrie, e cu numele președintelui francez Nikolas Sarkozy, care s-a aflat într-o vizită oficială în Armenia. Filip Van Zandycke e cel care a cutreierat printre toate rândurile de pomi și tăblițe, cercetând atent inscripțiile, pentru a se arăta nedumerit că nu a găsit-o și pe cea cu numele președintelui țării sale, Belgia.

Vă amintiți de o idee a lui Ernest Hemingway? „Omul poate fi nimicit, însă nu și învins”. Parcă a spus-o despre armeni... Iar Mandelștam scria:

„Statul urlătoarelor pietre –
Armenia, Armenia!

Munți răgușiți chemați la arme –
Armenia, Armenia!”

Aici totul e cutremurător și de neuitat. Aici, la focolul veșnic al Memorialului, am depus și noi câte o garoafă albă, lângă altele, purpurii, pe care le aduseseră până la noi tot alți și alți peregrini, cucernici, solidari și revoltați de cruzimea sălbatică sugrumătoare de viață omenească nevinovată – de prunc, de mamă, de tânăr, de tânără, de mire, de mireasă, de preot, de cărturar, de poet, de grădinar...

Prânzim la cafeneaua „Marco Polo”, chiar în centrul centrului. Marco Polo, călătorul italian care, cică, în drumul său euro-chinez, ar fi trecut și prin Armenia. Ca și în cazul patriarhului Noe, Polo confirmă că aici se știe a scoate la loc de cinste străvechile mărci, numele emblematice.

După, o îndelungată plimbare nocturnă cu colegul și prietenul Ghevorg Ghilanț, venit de la o distanță de 40 de kilometri pentru a ne revedea. Îl telefonează pe un alt coleg, Ambarțum Ambarțumian, cu care ne văzusem și în prima zi a sosirii mele la Erevan. Stăm în trei la un ceai. Povești scriitoricești armenești ce seamănă atât de mult, în pasajele lor triste, cu cele de la Chișinău. Nu și de la București, unde Uniunea Scriitorilor e mult mai stabilă și mai eficientă în existența ei.

La hotel, citesc din cartea pe care mi-a dăruit-o David Muradian. Rețin: „Un publicist din Moldova (nu-i dă numele - *l.b.*) constata că noi, cei din spațiul post-sovietic, înțelegem mai bine Occidentul, decât el pe noi”. Păi, dragă David, după socialismul cu lăudata-i „față umană”, dar atât de schimonosită, până la spaimă, iată-ne în capitalismul cu aceeași „față umană”, însă crispată... Dar, vorba unui cântec românesc: *Nicio lacrimă, nicio lacrimă*, or, cum cânta micuța Piaf: *Non, rien de rien, non je ne regrette rien...* Mă gândesc că și armeanul galicizat Aznavour a cântat ceva pe tema împăcării cu timpurile sub care e omul, în fine – a împăcării cu sine...

26 octombrie

Într-una dintre imaginile captate de *Canon*-ul meu, cu care l-am rugat pe vreun coleg să mă „imortalizeze”, mă văd îmbrățișând o piatră-hacikar (purtătoare de cruce). Da, e un moment de la vizita noastră la Stonehege-ul din Sisian. Și aceasta mă duce cu gândul la o amintire foarte... recentă. Odată, în fața unei pietre-hacikar, la Ecimianzin sau la Oșakan, la Noravank sau, poate, la „Zorats”, m-am pomenit „atenționat”, „îndrumat” de niște idei ale lui Dalai Lama, pitite de mai multă vreme undeva în conștiință. Când marele tibetan a fost întrebat ce-l surprinde cel mai mult la umanitate, răspunse: Omul. Pentru că el își sacrifică sănătatea pentru bani. După care își sacrifică banii pentru a-și recupera sănătatea. Apoi, este nerăbdător să vină viitorul. Deci s-ar

putea spune că nu-și trăiește prezentul.

Adică, zic eu, e o abatere de la horatianul *Carpe diem*. Rezultatul fiind că bietul și rătăcitul om nu trăiește nici în prezent, nici în viitor. Ba chiar, iresponsabil cu sine însuși, trăiește de parcă niciodată n-o să moară, pentru ca să moară, totuși, fără să fi trăit vreodată cu adevărat. Păi da, hacikare-le te mai pun pe gânduri. (Nu știu dacă spusa lui Dalai Lama are legătură directă cu periplul meu armenesc, în care mă simt atât de bine, ca într-un amplu poem, parte din care e chiar acest jurnal. Direct – poate nu are legătură, însă implicită – da, are. Și se cade să luăm aminte, pace tuturo-o-or...)

Când cobor la micul dejun, las fereastra camerei deschisă, însă, de cum revin, mă grăbesc să o închid: camera e cam... gazată. Probabil, în Erevan mai multe mașini merg pe motorină.

Iar dincolo de geam – o clădire în stadiu de demolare. Din câte se vede, fusese în stare destul de bună, funcțională. Numai că economia de piață i-a găsit o hibă: avea doar un singur nivel și, deci, pentru capacitatea ei de opoziție a orașenilor, se dovedi nerentabilă. În Erevan, în special în centru – dar aici chiar este centrul –, terenurile pentru case, de sub case s-a scumpit vertiginos. De aia și vezi multe clădiri supuse demolării, pentru ca în locul lor să se înalte etaje peste etaje. Asta e: oriunde în lume, orice oraș are și de unele, și de altele, și bune și de mai puțin bune. Și lumini și umbre, și clădiri frumoase și zidiri chinuite pentru oameni chinuiți. Acestea din urmă par exotice pentru occidentali și ei se reped cu aparatele foto spre ele ca spre, aproape, irealități. Pac, pac! Blitz, blitz! – captează ei mici senzații. Însă, în părțile și ansamblurile sale originale și originare, Erevanul, zis Orașul Roz, e superb. Chiar dacă, poate, viața aici nu e pentru toți ca în cântecul francez *La vie en rose*: „*Il est entre dans mon coeur/ Un part de bonheur/ Dont je connais la cause...*” (Prin transfer de sens, să convenim că, în acest caz, acest *Il* (el) e orașul Erevan...)

Și din nou, în hol, mai vechea întrebare: „Ești pentru prima oară în Armenia?” „Sufletește, am fost de foarte multe ori, în realitate – acum, prima.” (De la Hemingway citire-amintire: *Îmbătrânesc nu doar răspunsurile, ci și întrebările*.) Însă, repet: prezența ta aici (persoana a doua singular care ne vizează pe fiecare în parte pe cei de pe Arcă), mișcarea în aceste spații, pe-alocuri fabuloase (dacă îți mobilezi memoria, imaginația), nu o singură dată îți dă sentimentul de pelerinaj ce se adaugă permanentei experiențe (dar și a... experimentului, probabil) umplerii cu sens a firii, a conștiinței tale. Mișcare, pelerinaj, cercetare, curiozitate ce înseamnă numaidecât imersiune în istorie, mit, poezie, dramă, dar și jubilație a vieții.

Prin urmare, până a reintra în programul comun, fiecare dintre noi are la dispoziție ore bune de a dispune de ele cum crede că e bine. Și eu pornesc într-o flanare liberă, la care mă gândisem cu mai multe zile în urmă.

Din nou pereții blocurilor – un infinit șotron din plăci de tuf, dreptunghiulare sau pătrate. Un caleidoscop cu imaginile încremenite într-un mozaic roz, gălbui, cafea cu lapte, cafeniu spre brun, gri în diverse nuanțe – de fapt toate celelalte culori ale tufului sunt în mai multe nuanțe și intensități. Iar în deplina sugesție a cromaticii și aspectelor sale tufului armenesc e de o noblețe... molcomă, discret-maiestoașă. Și acest element-stare contribuie la crearea senzației că, în Armenia, te afli într-o profunzime de timp. „La suprafață” e doar momentul și monumentul, încolo, în adâncime, ca aisbergul, celelalte trei sferturi de substanță.

...oriunde în lume, orice oraș are și de unele, și de altele, și bune și de mai puțin bune. Și lumini și umbre, și clădiri frumoase și zidiri chinuite pentru oameni chinuiți. Acestea din urmă par exotice pentru occidentali și ei se reped cu aparatele foto spre ele ca spre, aproape, irealități. Pac, pac! Blitz, blitz! – captează ei mici senzații.

Nume de localități argeșene (II)

În articolul precedent ne-am ocupat de nume de localități argeșene provenite de la nume de grup. Exemplificările au în vedere toponime în -ești (*Afrimești, Albești, Băcești* etc.). Astfel de toponime pun în evidență „raporturile dintre toponimie și antroponimie” (Iordan 1975). De regulă, numele de grup provine de la un antroponim masculin. Iorgu Iordan se referă la sate apărute după formarea statelor feudale românești, când „un sat era înființat de un cetățean care primea de la domnitorul țării o întindere de pământ. Cel dăruit astfel se instala acolo cu familia lui”, iar localitatea se putea numi cu un cuvânt care să-i denumească pe cei instalați acolo. Acest cuvânt era „un derivat, adjectival prin natura lui, de la numele stăpânului”, fiindcă populația satului era constituită din membrii familiei sale. Sufixul în cauză a fost *-esc(u)*, sub forma plur. *-ești*, de origine străveche în limba noastră, existent la adjective ca *bărbătesc, femeiesc, românesc ș.a.*” (*ibidem*, p. 235).

Sintagma „nume de grup” a fost creată de Gh. Bolocan și s-a impus, prin dicționarele toponimice ale Olteniei și Munteniei, dar și prin numeroase studii de specialitate (Bolocan 1976). Pe baza unui material documentar extrem de bogat, Gh. Bolocan a arătat că „aproximativ trei sferturi din toponimele formate pe baza numelor de grup sunt nume de sate sau părți de sat, cătune, mahalale etc. Fără excepție, toponimele provenite din nume de grup în -ești au la bază nume de persoană” (Bolocan, 1984, p. 192).

O altă categorie de nume de localități o formează cele care prezintă sufixele *-ani/-eni*. Aceste sufixe au o dublă funcțiune: creează un nume de grup de la un antroponim, rezultând nume de localitate, sau arată originea locală, derivând un toponim pentru a rezulta alt toponim. Este extrem de importantă precizarea lui Iorgu Iordan: „Între aceste două funcțiuni ale lui *-ani, -eni* nu-i posibil totdeauna să facem o deosebire tranșantă” (Iordan 1963, p. 404). Există, totuși, o cale de interpretare cât de cât plauzibilă. Dacă un toponim în *-ani, -eni* este într-o zonă în care nu se află un toponim considerat bază de derivare, rezultă că aceste sufixe derivă un antroponim. Nume de localități de proveniență antroponimică sunt: Bădeni (np. Badea), Boteni (< np. Bota), Bujoreni (< np. Bujor), Căpățâneni (< np. Căpățână), Cerbureni

(< np. Cerbu), Florieni (< np. Florea), Godeni (np. Goda, DNFR), Lăceni (< np. Lacea, DNFR), Lucieni (< np. Luciu, DNFR), Lupueni (np. Lupu), Negreni (< np. Negru), Priboieni (< np. Priboi), Șerboieni (< np. Șerbu) etc. Origine locală prezintă toponime precum: Odăeni, Pădureni, Pătuleni, Poienăreni, Silișteni, Ungureni, Văleni, Argeșani, Izvorani etc.

O altă categorie de nume de localități o formează cele care reprezintă nume de grup provenite de la plurale antroponimice. Altfel spus, de la numele întemeietorului cătunului, acest lucru însemnând, de regulă, persoanele înrudite cu acesta, rezultă un nume care îi reprezintă pe toți. De la un antroponim precum **Bătrânu** (supranume al unei anumite persoane), rezultă numele de grup **bătrâni**, iar de la acesta numele satului **Bătrâni**, comuna Moșoaia, jud. Argeș. Am identificat în județul Argeș 27 de nume de localități provenite de la astfel de nume de grup.

Majoritatea numelor de grup provin de la supranume rezultate de la porecle sau de la apelative denominative.

Sunt porecle la origine antroponime ca Brabete (top. Brabeți), Ciocan (top. Ciocănei), Furnică (top. Furnicași), Grosu (top. Groși), Martologu (top. Martologi), Negru (top. Negrași), Smeu (top. Smei), Stărcă (top. Stărci), Șuică (top. Șuici), Zuvelcă (top. Zuvelcași) etc.

Antroponime (supranume) provenite de la apelative denominative sunt: Bogatu (top. Bogați), Brânzaru (top. Brânzari), Ceparu (top. Cepari), Dogaru (top. Dogari), Pădure (top. Pădureți), Poenaru (top. Poenari), Săpunaru (top. Săpunari), Stolnicu (top. Stolnici), Șelaru (top. Șelari) etc.

O însemnată categorie de nume de localități argeșene se revendică de la nume personale, unele reprezentate de porecle sau provenite de la apelative denominative: Albota, Baloteasca, Băbana, Bădicea, Bârla, Bârlogu, Bârloi, Bradu, Brăduleț, Căldăraru, Ciocanu, Costeasca, Curteanca, Dobroiu, Drăganu, Drăghici, Fedeleșoiu, Galeșu, Găinușa, Mățau, Mândra, Moșoaia, Noaptes, Păduroiu, Pescăreasa, Racovița, Rățoi, Robaia, Șelăreasa, Uda, Ursoaia, Vârzaru, Vârzăroaia etc. Antroponimele feminine de la care au rezultat unele nume de localitate exprimă numele proprietarului moșiei dobândite ca zestre. Am înregistrat nu mai puțin

de 98 de localități cu nume din această categorie. Unele dintre acestea sunt atestate documentar în secolul al XVI-lea, precum *Albota* din jud. Argeș, care figurează în documente din 1520. *Bârlogu*, sat, com. Negrași, e atestat documentar la 1680. Cele mai multe localități cu astfel de nume au apărut în secolul al XIX-lea, ca urmare a unor împroprietări sau roiri de populație.

Un interes aparte prezintă și numele de localități provenite de la nume comune. În cea mai mare parte a cazurilor, aceste nume de localități fac trimitere la configurația terenului, la caracteristici ale acestuia (Colnic, Colțu, Costiță, Cotu, Cuca, Cumpăna, Gorganu, Gruiu, Poenița, Prislopu, Rotunda, Săpata, Slănic, Vâlcele etc.), la vegetația dominantă (Cărpiniș, Cireșu, Dumbrava, Făgetu, Paltenu, Stejari, Teiu etc.), la caracteristicile unor hidronime (Cișmea, Lacurile, Recea, Turburea, Valea. Toplița este un toponim slav, care se încadrează la această subdiviziune.)

Remarcăm cu deosebire faptul că numele de localități argeșene, în marea lor majoritate, au origine antroponimică. Numele de persoane care au generat nume de locuri prin derivare antroponimică reprezintă o sursă principală de cunoaștere a numelor de persoană active din secolele trecute. Alte surse sunt catagrafiile (recensămintele) din secolele XVIII-XIX, sau documentele de cancelarie domnească din secolele trecute. Totuși, nicio altă sursă de documentare nu egalează rolul jucat de unele antroponime de la care au rezultat nume de localități.

Bibliografie

BDAR = *Baza de Date Antroponimice a României*, constituită la Facultatea de Litere a Universității din Craiova în octombrie 1994.

Bolocan 1976 – Gh. Bolocan, *Categoria „nume de grup” în toponimie*, în „Limba română”, 1976, 1, p. 89-98.

Bolocan 1984 – Gh. Bolocan, *Etimologia în Dicționarul toponimic al României (Oltenia)*, în „Studii și Cecetări de Lingvistică”, 1984, 3, p. 184-197.

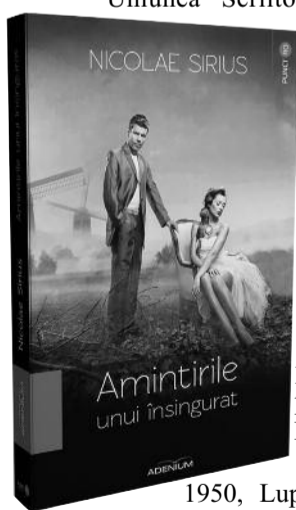
Iordan 1963 – Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.

Iordan 1975 – Iorgu Iordan, *Observații cu privire la raporturile dintre toponimie și antroponimie*, în „Limba română”, 1975, 3, p. 233-237.

Antroponimele feminine de la care au rezultat unele nume de localitate exprimă numele proprietarului moșiei dobândite ca zestre. Am înregistrat nu mai puțin de 98 de localități cu nume din această categorie. Unele dintre acestea sunt atestate documentar în secolul al XVI-lea, precum Albota din jud. Argeș, care figurează în documente din 1520.

Număr ilustrat cu reproduceri din albumul „Aurarii din Munții Apuseni” (E.S.P., București, 1982) și de la Roșia Montană/Fânfest 2007. (S.F.)

SCRIITOR ROMÂN VIEȚUITOR ÎN ȚARA SOARELUI RĂSARE



Uniunea Scriitorilor din România,

Filiala București, a lansat în Rotonda Muzeului Național al Literaturii Române, romanul „Amintirile unui însingurat”, semnat de scriitorului Nicolae Sirius. Moderator a fost scriitorul Aurel Maria Baros, președinte al secției proză, a Filialei București aUSR.

Nicolae Sirius (n. 1950, Lușșanu, Călărași) este poet, prozator și dramaturg. A părăsit

România în 1986. A trăit șase luni într-un lagăr din Austria. Devine cetățean australian din 1988. În 1995, ajunge în Germania, împreună cu soția, Hiroko Minakami, o valoroasă pianistă japoneză. Câțiva ani mai târziu (1990), se stabilește în Japonia, unde trăiește în prezent, alături de soție și de cele două fetițe ale lor. A debutat cu poezie în *Tribuna Ialomiței* (1968), publicând apoi versuri în *Luceafărul* (1974) și în *Caietul Debutantului* (Editura Albatros, 1979). Consiliul Australian de Cultură și Artă i-a oferit două burse guvernamentale (1989, 1990). Piesa sa de teatru *Ultimul dictator, Cain, Abel și Dumnezeu* a fost jucată în limba engleză de *La Mama Theatre*, în colaborare cu *Melbourne International Festival* (1990) iar *Court House* din Melbourne i-a pus în scenă *Castelul* (1993). *Balada timpului* ce plânge, piesa de teatru scrisă în lagăr, în 1986, a

fost publicată în română și, sub titlul *Times weeps*, în engleză (ambele volume au apărut la AMB, 2000). În România, a publicat volumul *Poezii fără țară* (Editura Proteus, 1995). În Japonia, poemele sale din *Secolul alb* (traduse în engleză de dr. Walter Tonetto de la Waseda University) ia forma unui text electronic destinat cercetării literare (1996). Cel mai recent volum al lui, *Poeme vechi și noi*, este în curs de apariție în limba japoneză. Din anul 1991, Nicolae Sirius este membru al Uniunii Scriitorilor din Australia.

Același roman a fost lansat în 27 septembrie la Centrul de Cultură și Arte “George Topârceanu” din Curtea de Argeș, cu ocazia întâlnirii membrilor Clubului Iubitorilor de Cultură (CIC) Moderatori au fost Marian Ghiță, director al Bibliotecii Municipale din localitate, și scriitorul Aurel Sibiceanu. (ARGUS)

Oricât de logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că Argeș nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Proiect editorial finanțat de
AFDN
ADMINISTRAȚIA FONDULUI CULTURAL NAȚIONAL

Preț - 3,16 lei

Revista de cultură ARGES poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs. Revista de cultură Argeș poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție:
SIMONA FUSARU (s_fusaru@yahoo.com,
http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU,**
MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU
Corector: **RADU GÎRJOABĂ**

Redacția: Pitești,
Casa Cărții,
Centrul Cultural Pitești;
http:
www.centrul-cultural-pitești.ro;
e-mail:
revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la
SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista ARGES răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale.
Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.

actualitate